

Dr. Rudolf Andrejka plemeniti Livnogradski

Franc Pfajfar

Dr. Rudolf Livnogradski Andrejka. Vir: Slovenski biografski leksikon.

Starejši krajani v Selški dolini se še spominjajo pogovorov svojih staršev o dr. Rudolfu Andrejki. Med ljudmi v Selcih in širše v Selški dolini je bil izjemno priljubljen. Bil je izredno dober sogovornik, zanimal se je za življenje ljudi na domačijah in za njihove probleme, gospodarski in kulturni položaj ljudi. Veliko je zapisoval in odkrival bogastvo domače dediščine, kulture, rodove posameznih družin, izredno je bil aktiven v planinskem društvu in tujskem prometu, kot so takrat poimenovali turizem. Dr. Rudolf Andrejka ni pomemben le za Selško dolino, ampak je bil človek na pomembnih položajih v habsburški monarhiji, takratni kranjski deželi, nato pa v novo nastali državi SHS. Poskušal bom orisati bogato življenjsko pot dr. Rudolfa Andrejke, ki je tudi nosilec plemiškega naslova plemeniti Livnogradski.

Rod in družina Andrejka

Najprej spoznajmo rod Andrejka, ki je v Selški dolini povsem nepoznan. Kolikor nam je znano, rod Andrejka izvira z začetnikom Miho Andrejko, ki je bil rojen leta 1633 v Št. Vidu, nato pa se je priženil v Vrbo. Njegov sin Jernej Andrejka (starejši) se je poročil v Dolenje pri Domžalah. Rod Andrejka je zaslovel, ko se je v četrtem kolenu leta 1850 rodil Jernej Andrejka (mlajši). Starši so svojega sina Jerneja, zelo talentiranega fanta, želeli izšolati za "gospoda", a se staršem ta želja ni uresničila, saj je bil, še preden je zaključil gimnazijo, vpoklican v vojsko, kjer je nato ustvarjal svojo kariero. Po končani kadetnici v Innsbrucku je najprej služil kot kadet v 17. pešpolku v Tridentu in Trstu in se leta 1878 kot poročnik udeležil zasedbe Bosne in Hercegovine. Nato je bil z istim polkom premeščen v Ljubljano in nato v Celovec. V tem času sta se mu rodila oba sinova, Rudolf in Viktor. Od 1. 2. 1895 do upokojitve leta 1919 je bil v osebni cesarski gardi na Dunaju, kjer je napredoval do podpolkovnika. Za vojaške zasluge je bil večkrat odlikovan in leta 1901 zaradi uspešnega bojevanja v Bosni in Hercegovini povzdignjen v plemiški stan z naslovom Livnogradski. Oče Jernej Andrejka je umrl leta 1926 in je pokopan v domačem kraju pri cerkvi v Rovah.

Oče Jernej pa ni le znan kot pomemben vojak, ampak predvsem kot prvi slovenski vojaški pisatelj z velikim domoljubjem, kajti vedno je bil zaveden Slovenec in je branil, zagovarjal svoje vojake. Take primere opisuje v svojih knjigah in poročilih. Samo nekaj njegovih najpomembnejših del: Nekaj o naših slovenskih junakih (1895), Tri dni zapored na sprednjih stražah (1895), Najlepši dan (1895), Naši fantje in Garibaldi (1897), Ob 25. letnici boja pri Jajcu (1903), Slovenski junak polkovnik Prieger (1897), Sveti večer v roparskem brlogu (1898), En slovenski fant za deset Turkov (1913). Najbolj pa je znan po svojih dveh knjigah, ki ju je izdal pri Mohorjevi družbi v Celovcu ob 25-letnici bosanske zasedbe in opisujeta vojaško življenje slovenskih

fantov, vojakov v borbah v Bosni in Hercegovini, z naslovom Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini 1878. Menda je bila to v tistem času najbolj brana knjiga na Slovenskem. Izšlo pa je še veliko drugih člankov in črtic predvsem iz vojaškega življenja slovenskih vojakov v avstrijski vojski. Ko je celih 23 let živel na Dunaju, je veliko pomagal slovenskim študentom na Dunaju in ostalim Slovencem, da je bilo življenje na dragem Dunaju znosnejše. Znal je prisluhniti vsakemu pomoči potrebnemu človeku. Že ko je služboval na Dunaju, se je posebej zanimal za razvoj rojstnega kraja. Sodeloval je pri ustanovitvi ljudske šole, priskrbel je pomoč za vodovod in

Podpolkovnik cesarjeve osebne straže Jernej Livnogradski Andrejka, rojen 20. 8. 1850 v Dolenjem pri Domžalah, umrl 4. 5. 1926 in pokopan pri cerkvi v Rovah, kjer mu zvonijo njegovi zvonovi. Vir: Ilustrirani Slovenec, št. 39, 1926.

mlekarno ter poskrbel za nove zvonove v cerkvi na Rovah. Po upokojitvi je živel na očetovi domačiji v vasi Dolenje.

Kot rečeno, oče Jernej je bil poročen s sestrčno Julijo, ki je bila hčer strica Franca, ki je živel v Trstu. Tudi družina strica Franca je bila v vladnih in vojaških krogih oziroma vojaško-mornariška družina avstro-ogrske mornarice na Jadranu. Tudi stric je bil ugleden pisatelj in pesnik. Rudolf Andrejka ga opisuje v člankih, objavljenih v Domu in svetu leta 1916, kako je prijateljeval s pisateljem Koseskim. Skratka, rodbina Andrejka je bila intelektualno na visokem nivoju, obenem pa narodno zavedna, saj so vsestransko podpirali slovensko kulturo in pomagali domačim ljudem.

Oče Jernej je imel z ženo Julijo dva sinova, Rudolfa in Viktorja. Oba sta v času bivanja na Dunaju obiskovala dobre šole in si pridobila temeljito izobrazbo. Njegov brat Viktor J. Andrejka plemeniti Livnogradski je bil po očetu tudi zelo uspešen v vojaški službi in je dosegel naziv generalštabni polkovnik vojske Kraljevine Jugoslavije in bil zadnji visoki slovenski častnik vojaške obveščevalne službe avstro-ogrske vojske in obenem prvi slovenski častnik vojaške obveščevalne službe, vodja najboljšega centra vojaške obveščevalne službe VKJ v Ljubljani, ki je tudi tigrovice organizirano usmerjal v njihovi borbi za slovensko Primorsko. Bil je Maistrov borec, prvi pisec zgodovine slovenske vojske in vodja Legije koroških borcev. Znal je osem tujih jezikov. Kot zadnji častnik VKJ, ki je zapuščal Ljubljano, je preprečil, da bi se aprila 1941 uničila skladišča hrane, zato je bil med italijansko okupacijo sredi 1943 postavljen za načelnika preskrbovalnega urada prav v Ljubljani. Sicer je bil polkovnik Viktor Andrejka v letu 1932 predčasno upokojen, prav tako pa tudi njegov brat Rudolf, zaradi neusklajenih pogledov s takratno novo vlado Kraljevine Jugoslavije. V drugi svetovni vojni že zaradi bolehnosti in starosti ni aktivno vojaško sodeloval na nobeni strani, a vedno je imel poštene in domoljubne namene.

To je v kratkem rodovnik rodbine Andrejka, ki se po moški liniji v tem rodu tudi zaključuje, kajti Ru-

Polkovnik Viktor J. plemeniti Andrejka, rojen 7. 11. 1881 v Ljubljani. Umrli je v Ljubljani leta 1947. Vir: Wikipedija.

dolf z ženo Miciko ni imel potomcev, medtem ko je njegov brat Viktor imel tri otroke, dve hčeri: Milico (1913–1926) in Vero (1915–1978), ter sina Marka (1916–1926). Milica in Marko sta zaradi davice, ki je razsajala leta 1926 v Ljubljani, veliko prezgodaj umrla. V rodbini Andrejka je bilo nekaj mož in sinov, ki so s svojimi talenti, pridnostjo in poštenim ravnanjem veliko prispevali k ugledu in razvoju ne le svoje rodbine, ampak so gradili tudi ugled slovenskega naroda.

Rudolfova mladostna leta

Rodil se je 22. 7. 1880 v Ljubljani kot prvorojenec očetu Jerneju Andrejka, takratnemu poročniku avstro-ogrske vojske, in materi Julijani Andrejka. Otroška leta je preživel najprej v Ljubljani, nato se je družina zaradi nove zadolžitve očeta v avstrijski

vojski preselila v Celovec, kamor se je preselil celotni 17. pešpolk. Tako je Rudolf obiskoval ljudsko šolo in nižjo gimnazijo do 3. razreda v Ljubljani (današnja osnovna šola) in 4. razred končal v Celovcu. Oče je bil naslednje leto premeščen na Dunaj k cesarjevi osebni gardi kot "ritmojster". Tako sta oba sinova imela idealne možnosti študija na najboljših šolah na Dunaju. Rudolf je obiskoval gimnazijo in leta 1888 maturiral z odličnim uspehom. Nato je nadaljeval študij na pravni fakulteti dunajske univerze, kjer je v štirih letih naredil tri državne izpite o pravnih vedah. O njegovem otroštvu sicer veliko ne vemo, vendar si lahko predstavljamo, da je bil oče zaradi vojaške vzgoje zelo discipliniran človek, in tako je zagotovo živela tudi njegova družina. Mama Julija je nudila vzorno domačo vzgojo in je oba sinova vzgajala po krščanskih vrednotah v poštena in delovna fanta. To dokazujejo tudi dobri šolski uspehi in tudi kasnejši izredno dobri rezultati dela. V času študija na Dunaju se je uveljavil v pravnogodovinskem inštitutu profesorja dr. Adlerja in pri njem opravil razpravo o zgodovini kranjskih deželni stanov. Zagotovo mu je ta študij dal poseben pečat znanja in modrosti za proučevanje zgodovine, kar bomo opisali kasneje. S posebnim zanimanjem pa je prisostvoval predavanjem profesorja dr. Bernalzikova o pravni filozofiji, kar je vplivalo na zasnovo njegove poznejše razprave o anarhizmu, vsesplošni svobodi brez terorja nadvlade. Skratka, to mu je razjasnilo življenjsko filozofijo. Pri profesorju dr. Inamu Sterneggu pa je pridobil ogromno znanja s področja statistike, kar mu je prav tako kasneje v življenju koristilo v njegovi službi načelnika osrednjega Statističnega urada kraljevine Jugoslavije v Beogradu. V letu 1903 je opravil zagovor svoje doktorske disertacije in pridobil naziv doktor prava. Čeprav je osem let živel na Dunaju, se ni odtujil svoji domovini. Prosti čas ali počitnice je pogosto izkoristil za bivanje na domačiji, kmetiji starega očeta v Dolenjah pri Rovi. Očitno je bil mladenič Rudolf zelo talentiran in tudi priden, k čemur je verjetno prispevala tudi bolj trda vzgoja, če pomislimo na urejeno vojaško življenje.

Njegov oče Jernej z ženo Julijo in sinom Viktorjem je ostal na Dunaju, medtem ko je Rudolf že pred dokončanjem doktorata, to je leta 1902, nastopil službo kot konceptni praktikant pri deželni vladi za Kranjsko v Ljubljani. Naslednje leto po opravljenem doktoratu je bil premeščen k okrajnemu glavarstvu v Radovljico. Tukaj se začne njegova življenjska poklicna pot in navdušenje nad planinstvom.

Vsa Rudolfova službena mesta in funkcije

Njegovo službovanje na različnih vodstvenih in upravnih funkcijah je bilo izredno pestro in dinamično. Bil je izredno učen, spreten in marljiv. Ni bil površen, ampak se je poglobljal v globino svojih nalog, kar se vidi tudi v njegovih pisnih delih. Po temeljito pridobljenih znanjih na študiju prava je bil vsestransko usposobljen za delo v državnih organih. Široko razgledan z znanjem osmih jezikov je imel vpogled v širši svet, ker je vestno prebiral tudi tujo literaturo. Spodaj kronološko navajam njegova delovna mesta, ki so bila vezana na mesta Radovljica, Postojna, Ljubljana, Dunaj, Celje in Beograd:

- 1902–1903: Prvo službo kot pravniški praktikant je opravljal na deželni vladi za Kranjsko v Ljubljani.
- 1903–1906: Prvo redno delovno mesto je dobil kot pravnik na okrajnem glavarstvu v Radovljici.
- 1906–1911: Služboval je kot vladni koncipist in okrajni komisar pri okrajnem glavarstvu v Postojni.
- 1911–1912: Spet je delal na deželni vladi v Ljubljani.
- 1912–1917: Že po nekaj mesecih bivanja v Ljubljani so ga poklicali na ministrstvo notranjih del na Dunaju, kjer je služboval kot okrajni komisar in ministerialni podtajnik, ko je bil imenovan tudi za šefa kabineta pri ministru dr. Ivanu Žolgerju.
- 1918: Po Žolgerjevi demisiji 30. junija 1918 je bil spet dodeljen ministrstvu notranjih del na Dunaju.
- 1918–1919: Po končani prvi svetovni vojni je ostal na Dunaju in bil imenovan za likvidatorja Narodne vlade za Slovenijo pri bivšem ministrstvu notranjih del na Dunaju.

- 1919: Le dva meseca je bil okrajni glavar v Celju.
- 1919: Imenovan je bil za načelnika predsedstvene pisarne pri deželni vladi za Slovenijo.
- 1920: Nadaljeval je delo na deželni vladi, medtem ko je vmes za kratek čas prevzel organizacijo za tujski promet, nato je bil spet v službi načelnika oddelka, slednjič pravnega referata in namestnika velikega župana Frana Vodopivca v Ljubljani. (Velika župana v Sloveniji sta bila takrat dva, in sicer v Ljubljani in Mariboru.)
- 1920–1929: Bil je tajnik podružnice Slovenskega planinskega društva za Selško dolino.
- 1923–1932: Bil je predsednik Muzejskega društva za Slovenijo.
- 1924–1948: Bil je tudi profesor na Univerzi v Ljubljani, pravo. Začel je kot član izpraševalne komisije za državnoslovne izpite, naslednje leto je bil imenovan za honorarnega predavatelja upravnega prava in leta 1929 imenovan za honorarnega predavatelja na juridični fakulteti. To je opravljal kljub vsem drugim zadolžitvam, razen nekaj let med vojno, vse do svoje smrti.
- 1929: Po uvedbi banske uprave je bil 7. 11. 1929 imenovan za inšpektorja na notranjem ministrstvu v Beogradu.
- 1930–1931: Ker je želel delovati v Sloveniji, je prevzel vodstvo okrajnega glavarstva za ljubljansko okolico.
- 1931: Do sredine septembra je deloval kot okrajni glavar, nato pa je bil povišan v inšpektorja pri banski upravi. Samo deset dni po tem imenovanju ga je Živkovičev režim predčasno upokojil, ko je imel šele 29 let in pol službe.
- 1931–1936: Živel je v prisilnem pokoju, a v tem času je bil izjemno aktiven in ustvarjalno delaven, veliko je raziskoval, pisal ... V tem času je veliko časa preživel v Selcih.
- 1936: Jeseni je bil imenovan za načelnika državnega Statističnega urada v notranjem ministrstvu v Beogradu, kar je ostal do junija 1941. Po nekaj zapletih z nemškimi oblastniki v Beogradu je bil v juniju 1941 spet upokojen. Nato je do leta 1943 še živel v Beogradu, nato se je vrnil v Ljubljano.

Rudolf v svoji stroki kot pravnik

Po svoji osnovni formaciji je bil doktor prava. Večino svojih delovnih mest je opravljal kot dober pravnik v upravnih enotah, v tistem času imenovanih okrajna glavarstva, npr. v Radovljici, Postojni, Celju, Ljubljani itd. Poleg tega je kot strokovnjak iz upravnega prava na Univerzi v Ljubljani opravljal profesorsko službo vse do svoje smrti. Pravo in njegova delovna mesta so bili neločljivo povezani in kot strokovnjak in dober organizator je bil tudi vedno in povsod uspešen. Že od vsega začetka je bil aktiven v društvu pravnikov v Ljubljani in s svojimi članki in razpravami je tudi redno sodeloval v takratni strokovni reviji Slovenski pravnik. Svoje članke je objavljal tudi v revijah Občinska uprava, Samouprava, Slovenec itd. Njegova najbolj znana dela s področja prava pa so naslednje knjige: Društveno pravo v Sloveniji (1928), Zakon o občem upravnem postopku (1931), Gasilstvo in požarna obramba (1933) ter Društveni svet in upravna sodišča (1934). To je le nekaj njegovih najbolj vplivnih knjižnih del s področja prava, sicer je veliko pisal in objavljal v strokovnih revijah in časopisih. Že iz naslovov njegovih del je razvidno, da se je ukvarjal z družbenim pravom in njegovo organizacijo. Bil je v tovrstnih službah, zato je veliko izhajal tudi iz prakse. Čeprav so ga službene obveznosti zelo okupirale, še posebej zato, ker je bil zelo vesten in natančen, je še vedno dobil dovolj časa za svoje hobije: uveljavil se je kot zgodovinar ali raziskovalec preteklosti nekaterih mest, družin, trgovine, obrti itd. Izreden ljubitelj gora se je posvečal delu v Planinskem društvu Radovljica in Planinskem društvu za Selško dolino kot enem od stebrov takratnih planinskih društev. Veliko se je posvečal tematiki tujskega prometa oziroma turizma. Spisal je več znanih knjig o krajih in ljudeh na Kranjskem. Med drugim je bil za kratek čas leta 1920 celo predstojnik za tujski promet. Vse skozi pa je bil ljubitelj slovenskega jezika in naroda, saj mu je tujina utrdila odločno držo do maternega jezika. O vsem tem v naslednjih poglavjih.

Rudolf v statistični stroki

V svojem študijskem času si je pri profesorju dr. Inamu Sterneggu pridobil odlično teoretično znanje iz statistike in to je koristil v praksi skozi celo svoje delovanje, saj je v svojih zgodovinskoraziskovalnih delih zelo sistematično obdeloval podatke. Predvsem pa je to znanje s pridom izkoristil v svoji zadnji poklicni dobi, ko je bil načelnik osrednjega statističnega urada v Beogradu. Ko je prevzel to nalogo, je moral najprej reorganizirati urad in postaviti stvari na svoje mesto. Tako je najprej obdelal že zastarele statistične podatke iz leta 1931 in jih objavil v obsežni knjigi Doneski k zgodovini uradne statistike v Jugoslaviji, Beograd, 1937. Knjiga vsebuje zelo zanimive podatke, ki opisujejo strukturo takratnega prebivalstva za celo področje Jugoslavije, ki je bilo takrat razdeljeno na banovine. Iz teh podatkov se lahko zaključi, kolikšen delež prebivalcev po okrajih je delalo v kmetijstvu, obrti, industriji itd. Poleg tega je vsako leto izšla publikacija Statistični godi-

Dr. Rudolf Andrejka leta 1940, ob 60-letnici, ko je bil načelnik Centralnega statističnega urada za Jugoslavijo v Beogradu. Vir: Slovenec, Ljubljana, 23. 7. 1940.

šnjak in v štirih knjigah Definitivni rezultati popisa stanovništva.

Druga svetovna vojna mu je preprečila, da bi nadaljeval svoje strokovno delo na statističnem uradu, ker so ga Nemci v juniju 1941 prisilno upokojili, kajti ni se uklonil njihovim zahtevam in je ostal zvest rodoljub. Ob upokojitvi se mu je komisar notranjega ministrstva pisno zahvalil za njegov veliki doprinos k učinkovitosti, strokovnemu delu in mu dal priznanje "kao funkcioner i kao rodoljub sa puno časti". Iz popisa prebivalstva se lahko marsikaj odkriva in zato je okupator potreboval človeka po svojih željah.

Rudolf rodoljub in varuh slovenskega jezika

Kjer koli po svetu je živel in deloval, vedno se je rad vračal domov, med domače ljudi in planine, ker je to neizmerno cenil in samo v tem okolju se je počutil dobro in koristnega, da naredi tudi nekaj za svoj narod. V tem smislu se prepletajo vse njegove dodatne aktivnosti, ki jih je opravljal poleg službe. Kar se tiče skrbi za slovenski jezik, je leta 1931 izdal knjigo Napake v slovenskem izrazoslovju, poleg tega pa je objavljajl članke in razprave v revijah Dom in svet, Jutro, Slovenski narod, Slovenski pravnik, Slovenec, Etnolog, Planinski vestnik in še v mnogo drugih. Veliko se je pogovarjal z ljudmi in čutil njihove probleme, tako je tudi za trgovce spisal razpravo o "trgovski slovenščini" in jo objavil v Trgovskem tovarišu leta 1935. Kot nadaljevanje tega je potem v letu 1938 objavil tudi članek Čistimo svoj jezik, ker je čutil problem germanizma in tujk v jeziku. Mislim, da bi v današnjem času morali enako bolj skrbeti za jezik in ne podlegati toliko vplivom tujk iz angleškega jezika. Naši predniki so se veliko bolj borili za materni jezik, ker so bili neposredno ogroženi od tuje oblasti in s tem v zvezi sta bila ogrožena naša kultura in jezik. Danes pa se nam zdi samo po sebi umevno, da govorimo materni jezik, obenem pa nam tuji vplivi izpodrivajo našo kulturo in jezik, ne da bi se tega dodobra zavedali.

Rudolf se je veliko pogovarjal z ljudmi, sokraja- ni in hodil po tujih krajih ter obenem zbiral razna domača gradiva iz pripovedovanja, zbiral slovenske narodne pesmi in pripovedi. Tako poznamo iz leta 1918 pripovedke iz kamniške okolice, objavljene v Vrtcu. Za nas, domačine Selške doline, pa naj ome- nim samo dve deli, ki sta bili objavljeni v Etnologu leta 1934: Jagode za oči in Star kmečki inventar. Me- nim, da bi morali to vsi domačini prebrati v celoti, zato ne bom opisoval, kako je na podlagi pripove- dovanja in dejanskega prikaza pri Kalanovih v Sel- cih dobil gradivo za to pripoved in opis kmečkega inventarja tistega časa. Marsikaj smo medtem že opustili in zato je toliko bolj zanimivo, ker bomo izvedeli kaj novega: kako jagode zdravilno delujejo na oči, če jih nosite kot koralde okoli vratu, kakšne so te jagode in kakšno mora biti njihovo zaporedje, da delujejo zdravilno, vse to je opisano v tem gradi- vu. To ni samo pripoved Kalanovih, ampak je bilo to razširjeno v celi naši Selški dolini, posebno še v Dražgošah in tudi v Poljanski dolini.

Rudolf pa je pokazal svoje domoljubje tudi s tem, da je prevajal Gregorčičeve in Župančičeve pesmi v nemški jezik, da bi na ta način pokazal našo kulturo in naš ponos tudi tujcem. S temi deli se je kot mlad ustvarjalec izkazal že v času študija, ko je v tuji lite- raturi najbolje začutil tesnobo po domačih delih. Že leta 1903 je objavil *Der toten Tag. Aus dem Sloweni- schen des Simon Gregorčič, Laibacher Zeitung*, nato *Moderne slowenische Lyrik: Erwachen von Otto Zu- pančič, Laibacher Zeitung*, 1912. Po svojem očetu je imel veliko gradiva o slovenskih vojaki in je tudi to temo podal v nemškem jeziku: *Slowenische Kriegs- und Soldatenlieder*, Laibach, 1916. Vse to je delal iz ljubezni do domačega jezika in naroda. Še bi lahko naštevali dela, a naj bo to za potrditev velike želje po lepem slovenskem jeziku in bogastvu naše kultu- re, ki je na nivoju velikih sosedskih narodov, dovolj.

K temu poglavju lahko pridamo tudi zelo obse- žna dela življenjepisov, rodovnikov, ki jih je Rudolf ustvarjal skozi svoje celotno ustvarjalno obdobje, predvsem pa v letih prisilnega pokoja, zato imamo mi srečo v njegovi nesreči, da je v tem času izkoristil

svoje delovne dni za raziskave po arhivih in knjižni- cah ter ogromno pisal. Zbiral je podatke tudi s pogo- vori z domačini, kakor to omenja dr. Vida Košmelj iz Železnikov v svoji monografiji *Železniki skozi čas*: "Dr. Rudolf Andrejka je večkrat pisal o Železnikih in je po podatke prihajal tudi k mojemu očetu."

Naj navedem samo nekaj najpomembnejših del, ki jih bo mogoče kdo izmed vas še imel čas tudi pre- birati: Jerneja Andrejke mladostni spomini – spo- mini na njegovega slavnega očeta (1934); Zaslужni slovenski upravni juristi (1939); Znameniti sloven- ski obrtniki, 1575–1940 (1940); Koseski in Franc Andrejka (1916); Na knezoškofu Jegliča rojstnem domu (1923); Selški predniki dr. Janeza Evangelista Kreka (1932); Življenjepis dr. Muhe Tuška (1933) ter še dela o mnogih drugih posameznikih in znameni- tih slovenskih trgovcih. Povsod najdete tudi osebe iz Selške doline, kajti našo dolino je tako temeljito preštudiral, da je imel vse domačije in osebe, kot bi rekli, v malem prstu. Rad se je poglobljal v temo trgovine, zgodovino trgovcev in trgovsko življenje pri nas in podobno, kajti njegova žena Micika je bila diplomantka trgovske šole v Ljubljani in sta imela zagotovo zanimive in koristne pogovore.

Rudolf kot zgodovinar

Čeprav zgodovina ni bila njegova usmeritev v času študija, pa se je na tem področju izkazoval vedno kot temeljit in natančen opisovalec ljudi, kra- jev, navad. Zgodovinar prof. Maks Miklavčič, ki ga je dobro poznal in sta se tudi večkrat družila, sam doma iz Dolenje Ravni v Poljanski dolini, je v član- ku in memoriam o njem zapisal: "izčrpni Andrejkovi spisi, ki jih slovenski zgodovinarji moramo poznati in upoštevati. Ni jih malo in zelo veliko podrobne- ga, natančnega dela je v njih. Dr. Rudolfu Andrejka smemo izreči priznanje, da je svoj kulturni dolg slovenskemu narodu odplačal pošteno in z viso- kimi obrestmi." Da je bil Rudolf izjemno aktiven tudi na tem področju, govori tudi dejstvo, da je bil od leta 1923 do 1932 tudi predsednik Muzejskega

društva za Slovenijo. V slovenskem zgodovinoписju si je Rudolf "zagotovil stalno mesto spoštovanega zgodovinarja z vztrajnimi, mnogostranskimi in natančnimi raziskavami, z organiziranim delom in z izvirno delovno metodo. Kot predsednik Muzejskega društva pa je društvu v težkih povojnih časih zagotovil trdno finančno osnovo in tako zgodovinski dejavnosti med Slovenci omogočil nov razmah" (Miklavčič). Rudolf je ves čas ohranil živ stik s kulturnim življenjem slovenskega naroda. Čutil se je dolžnega, da delež, ki ga prejema, z lastnimi prispevki vrača, tako z osebno pravno in gospodarsko pobudo, naravoslovjem, raziskovanjem slovenske zgodovine ... kakor tudi s pisateljevanjem. Njegova izobrazba je bila zelo široka, znanje pa je še poglobljal s stalnim delom na terenu, v arhivih, knjigah in podobno, ampak v svojih delih nastopi preprosto, praktično in stremi za uporabnostjo. Javnosti je podajal samo koristne informacije, za vsakogar sprejemljive, zanimive sadove svojega obsežnega dela je zapisal v mnogih knjigah in člankih, razpravah. Njegova skromnost je bila včasih tudi vzrok, da ni bil deležen tolikšne pozornosti, kot bi si je dejansko zaslužil. Zato poskusimo v današnjih dneh vsaj nekoliko popraviti to krivico do našega velikega moža, ki je ogromno prispeval k naši prepoznavnosti, kulturi, ki je ostala v njegovih delih. Kot organizator tujskega prometa, s katerim se je začel ukvarjati že na prvih službenih mestih v Radovljici, nato pa predvsem v Postojni, kjer je bil tudi član jamarskega društva, se je seznanil z vprašanji tujskega prometa (danes rečemo turizma) in je vstopil v odbor novonastale Zveze za tujski promet na Kranjskem in v zvezi s tem objavil več popisov slovenskih krajev in ljudi, njihove običaje, njihove znamenitosti, turistične vodnike ..., kar nam je ostalo kot velika zakladnica tistega časa. Tukaj bom navedel samo dela, ki se najbolj nanašajo na Selško dolino, kasneje pa bom podal še spisek najbolj pomembnih drugih del, kajti njegova zapuščina je ogromna, in sicer približno 22 knjig ter približno 152 strokovnih člankov in razprav, kolikor nam je znano. Kronološko si sledijo:

- Škofja Loka (1924), Jutro (članek za tujski promet).
- Ratitovec (1925), Planinski vestnik (ob otvoritvi Krekove kočice na Ratitovcu).
- V kraljestvu Ratitovca (1928), Planinski vestnik.
- Selški predniki dr. Janeza Ev. Kreka (1932), Ljubljana.
- Dr. Janez Ev. Krek in Selška dolina (1932), Slovenec.
- Zemljiške razmere v Selški dolini v začetku 18. stoletja (1932), Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo.
- Na Ratitovcu (1932), Slovenec.
- Župani Selške doline v letih 1500–1800 (1933), Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo.
- Doneski k zgodovini šolstva v Selcih (1933), Slovenski učitelj.
- Gora Sv. Miklavža (1933), Planinski vestnik.
- Poljanska in Selška dolina (1934), Naša pota.
- Star kmečki inventar iz 18. stoletja (1934), Etnolog (opis se nanaša na inventar v stari Kalanovi hiši v Selcih).
- Jagode za oči (1934), Etnolog (prav tako po pripovedi pri Kalanovih).
- Pota in prebivalci ob Ratitovcu (1935), Planinski vestnik.
- Škofja Loka in njen okraj v luči gospodarskih in kulturnih prizadevanj (1936), Škofjeloški cehi in Tujski pomet v škofjeloškem okraju.
- Doneski k postopku in razvitku rodbinskih imen v Selški dolini (1939), Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo.

To je samo nekaj gradiv, ki so bila objavljena, vendar je še veliko gradiva, ki je ostalo v njegovem arhivu ali pa je delal po naročilu posameznikov. Predvsem je imel velik smisel za izdelavo družinskih rodovnikov, ki jih je naredil za posamezne družine v Selški dolini. Najbolj znan rodovnik je o znanem Selčanu Janezu Ev. Kreku, kjer v knjižici na 86 straneh prikaže celoten rod Krekove družine, kako je rod prišel iz Poljanske doline na Selško ter se iz Dolenje vasi razširil po celi dolini. Ker je zelo dobro poznal vse ljudi in družine v naši dolini, prednike iz Selške doline omenja v mnogih drugih gradivih. Tako

na primer v zgodovini gostilne Pri šestici v Ljubljani, kjer so se zelo pogosto menjali lastniki in najemniki, kot tretjega lastnika omenja rod Debelak, ki izhaja z Rudna. Jakob Debelak je kupil hišo leta 1794. Hči Ana je podedovala lepo posest v Dolenji vasi. Nato se omenja prvi, ki je lokal poimenoval Pri šestici – "šesticar" Matevž Klobovs iz Poljan. Članek je vredno prebrati, ker je s tega vidika povezan z ljudmi iz Dolenje vasi, Železnikov itd. Enako na primer tudi članka Obrtniki v stari Ljubljani (Slovenec, 1939) in Razvoj ljubljanskih industrij, (Kronika, 1939) omenjata ljudi, ki so izhajali iz naših krajev. Verjetno bi lahko v njegovi bogati zapuščini dobili še več teh primerov.

Zelo obsežno in obilno je bilo njegovo časnikarsko delo. Pisal je strokovne in poljudne članke v slovensko in tudi tuje časopise v hrvaškem, srbskem, nemškem, francoskem, češkem in madžarskem jeziku.

Tujski promet – turizem

Njegovo zanimanje je bilo široko, a medsebojno povezano. Kot rečeno, rad je imel naravo in ljudi, zato je bil navdušen planinec, to je povezoval tudi s tujskim prometom, kot se je takrat imenoval turizem, obenem pa je povezano z opisom krajev in ljudi in tako so nastali turistični vodniki, opisi znanih domačij, gostiln, obrti ..., vse skupaj pa je bilo začinjeno z opisom zgodovine. Kot odbornik Zveze za tujski promet za Kranjsko se je čutil še bolj dolžnega, da na tem področju naredi nekaj za uporabnike.

Najbolje se to vidi iz bogate zbirke del:

- Zoisova palača (Slovenec, 1932),
- Najstarejša ljubljanska industrija (Kronika slovenskih mest, 1934),
- Nekaj črtic iz gospodarskega življenja Ljubljane pred 100 leti (Trgovski tovariš, 1934),
- Trgovsko življenje v Ljubljani pred 100 leti (Trgovski tovariš, 1934) (O trgovini je napisal še veliko drugih člankov, ker je bil tudi stalni dopisnik v reviji Trgovski list oz. Trgovski tovariš.),
- Kje so bili Zoisovi vrtovi (Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo, 1934),

- Stari ljubljanski obrtniki (Slovenski pravnik, 1934),
- Ljubljanske ulice, ki so izginile (Slovenec, 1935),
- Zgodovina Primčeve hiše v Ljubljani (Kronika, 1935).

V Ljubljani je opisal še naslednje: poslopje mestnega muzeja v Ljubljani, Špitalsko ulico, Mahrovo hišo, Figovčevo gostilno na Ajdovščini v Ljubljani, Froelichovo hišo, Schellenburgovo ulico, Perles-Bals-Lassnikovo hišo, zgodovino hotela Slon, Schwarzovo pivovarno na Poljanah, zgodovino gostilne Pri šestici, zgodovino Hudovernikove hiše, ljubljanske zasebne vrtove, polhograjske barone itd.

Če govorimo o tujskem prometu, potem moramo omeniti še nekaj njegovih knjig:

- Jezersko (Ljubljana, 1921),
- Visions de Slovenie (Ljubljana, 1922),
- Kropa in Kamna gorica (Ljubljana, 1924),
- Tujski promet v Sloveniji (Ljubljana, 1926),
- Promet stranaca u Sloveniji (Ljubljana, 1926),
- Ljubljana, die Hauptstadt Sloweniens (Ljubljana, 1929),
- Bled am See (Ljubljana, 1929).

V predstavitvi Jezerskega je Andrejka v uvodu zapisal: "Daleč tam na severu Ljubljane, kjer ločijo nebotični vrhovi Kamniških planin sončno Kranjsko od Koroške, leži majhna deželica, čisto samosvoja, obdana krog in krog od visokih gora, Jezersko." (Po lepi Sloveniji, Ljubljana, 1935).

Rudolf je spisal še veliko drugih člankov in razprav o naših krajih, ki jih je objavljala doma in v tujini. Ob njegovi 60-letnici je v reviji Slovenec zapisano: "Pokazal je, koliko zakladov hranijo naše matrike, če jih dviga večša, iznajdljiva in predvsem tako čebelično marljiva roka, ki jo vodi nesebična ljubezen do domače grude."

Ljubezen do planin

Takoj po študiju že na prvem delovnem mestu v Radovljici je spoznal nekaj, kar mu tudi najbolj svečano mesto Dunaj ni moglo dati, in to je globoko začutil v sebi kot posebno ljubezen do lepe čis-

te narave naših planin in gora, kjer se je duševno spočil in nabral novih delovnih moči. Zato se je takoj vključil v Planinsko društvo Radovljica in tam vse skozi aktivno sodeloval, ne samo kot planinec, ampak s svojim pridnim prizadevanjem poskrbel za dobro markirane gorske poti, za obnovo ali postavitev gorskih domov ali koč. Tako je sodeloval pri gradnji Vilfanove koče na Begunjščici, pri popravilu Vodnikove koče na Velem polju, markiral je številne gorske poti. Leta 1906 je na občnem zboru društva Rudolf poročal: "Vodnikova koča na Velem polju se je otvorila dne 15. julija. Ondi je že letos precej lepa planinska knjižnica na razpolago turistom. Tudi nove, jako lične razglednice z Velega polja in okolice se dobe v koči. /.../ Otvorila se je tudi koča na Begunjščici." Tako bodo poleg "koče na Golici in koče na Stolu gostoljubno sprejemale turiste v naših Karavankah. Tako nameravamo zgraditi še štiri stavbe in sicer kočo na Babjem

Dr. Rudolf Andrejka je bil strasten ljubitelj slovenskih gora. Vir: Planinski vestnik.

zobu in na Konjščici in razgledišče na Rudnici in na Osojnici. Tako upamo, da se bode naše delovanje v letu 1906 povzpelo do velikih uspehov poleg seveda otvoritve bohinjske železnice." (Planinski vestnik, 1906.)

Radovljiško planinsko društvo zajema prelepe naše Julijce in Rudolf je svojo sprostitev in užitek življenja našel prav v planinarjenju. Ker je to tako zelo cenil, je tudi aktivno sodeloval v društvu, na vseh zborih je podajal ideje in običajno tudi namesto tajnika poročal o izvršenih delih. Ko je bil jeseni leta 1906 v službi premeščen v Postojno, se kar nekako ni mogel ločiti od tega kraja in planin, saj je še eno leto kljub oddaljenosti ostal član tega planinskega društva, a se je tudi v Postojni včlanil v ajdovsko-vipavsko društvo. Na zadnjem občnem zboru v Radovljici, kjer je Andrejka še sodeloval, so se mu člani društva skupaj z načelnikom podružnice dr. Jankom Vilfanom izrecno zahvalili "za njegovo požrtvovalno delovanje v prid radovljiške podružnice Planinskega društva Slovenije".

Ko so ga premestili v Postojno, je svoje planinsko dejavnost nadaljeval tudi v Postojni in k temu dodal še zanimanje za jamarstvo in postal član jamske komisije. Tudi v Postojni se je aktivno vključeval v delo društva, čeprav ni toliko visokih gora, ampak je bilo izredno živahno v jamarstvu. Ko se je leta 1911 zaradi nove službe zopet preselil na Dunaj, ga takoj dobimo med člani podružnice planinskega društva na Dunaju, obenem pa se je ponovno včlanil v Planinsko društvo Radovljica: kadar bo spet imel čas ali dopust, se bo spet lahko podal v čudoviti svet Julijcev. Nastopila so leta prve svetovne vojne in takrat so se te aktivnosti nekoliko ustavile, a ko se je prva svetovna vojna končala, je tudi za Rudolfa Andrejka nastopilo novo obdobje. Ko se je vrnil v domovino, je spoznal svojo bodočo ženo Miciko Tavčar, s katero se je 28. decembra 1920 poročil, in od takrat naprej se je tudi njegovo planinarjenje in članstvo preselilo v podružnico Planinskega društva za Selško. Planinsko društvo s sedežem na Čejnjski je že od same ustanovitve 24. januarja 1907, ko je bilo ustanovljeno na pobudo

velikega našega rojaka in tudi planinca dr. Janeza Ev. Kreka, zelo dobro funkcioniralo. Društvo je bilo že od samega začetka zelo aktivno in je urejalo markacije in domove po naših hribih. Imeli so tudi pomembne člane in podpornike. Takratni načelnik društva je bil župnik v Dražgošah Anton Pfajfar in v Planinskem vestniku leta 1908 poroča: "Slovensko planinsko društvo, podružnica za Selško, je priredila 27. septembra (1908) v Selcih veselico s pozdravnim govorom, petjem in srečelovom v prid novi planinski koči na Ratitovcu. Veselica je uspela prav lepo in nabralo se je pri nji prostovoljnih darov nad 100 K. Za ta uspeh gre hvala g. državnemu in deželnemu poslancu dr. Janezu Ev. Kreku, ki je v svojem spodbudnem govoru naglašal, da Planinsko društvo zasluži v polni meri podporo, ker izpolnjuje blagi namen, odkrivajoč nepopisno lepoto naših planinskih krajev, goječ ljubezen do rodne zemlje in jo braniti pred potujčevanjem. Tako gre tudi zahvala selškemu pevskega zboru in gospodom akademikom za sodelovanje." Ratitovec je kralj gora Selške doline in tako ga opisuje tudi dr. Rudolf Andrejka: "Tam kjer se prvikrat globoko zaje v naše ozemlje goriško-kranjska, raztočje med Savo in Soro ob gorskem grebenu Črna Prst-Možic-Lajnar-Porezen, zraste na levem povirju Selške Sore nad vasjo Sorica, vedno mogočnejše proti vzhodu, gorski orjak Ratitovec, ki doseže v najvišjem vrhu 1672 m. Zadnji izrastek Julijskih Alp je po svoji geološki formaciji pravi sin kralja Triglava, visok in mogočen vojvoda nad vsemi ostalimi gorami in hribi, padajočimi proti Škofji Loki, Kranju in Radovljici. Z Ljubljanskega polja vidimo Ratitovec, malo na levo od Triglavске skupine, z njegovima vrhovoma, trapezastim Glavnim vrhom in topokoničastim Kosmatim vrhom, mrko, resno in ponosno zre kakor obmejni čuvar preko temnih gozdov in belih gorskih vasic, veselo zelenih senožeti in bistrih potokov škofjeloškega hribovja in sončno bogate gorenjske ravnine."

"Ratitovec je ves svoboden in naš. (Med vojno so ga okupirali Italijani in tam so gradili vojaške kolibe in meja je bila prepletena z bodečo žico.) Pono-

Ratitovec, kralj med gorami Selške doline, sin mogočnega Triglava. Vir: koledar za leto 1989.

sen sin Kralja Triglava je podedoval Ratitovec po njem obsežen, obvladujoč razgled po skoraj polovici slovenske zemlje. Od tod je pogled na sončno Goriško do Črne prsti, Krna in Matajurja, noter do Vipavskih hribov, Čavna, Kolka in Hrušice, preko Nanosa ... do Javornika in še dlje do Snežnika in Pivke, Planine ... Pod sabo gledaš Selško dolino in vse škofjeloško pogorje s skupino Blegoša, Vrtača, Koprivnika, Mladege in Starega vrha na jugu, notri do Sv. Mohorja, Sv. Jošta in Lubnika na vzhodu, od spodaj te pozdravlja Sorško in Kranjsko polje, dvoglava Šmarna gora in Ljubljansko Polje /.../, dalje na moravske in dolenske hribe, in počije oko na severu ob verigi Kamniških Alp. Spočito oko objame še Karavanke preko temnozeleno Jelovice; tam na zahodu pa ostrmi nad veličastno triglavsko skupino in njeno podložnico Pokljuko. /.../ Pod sivimi skalami zagledaš Pršivca in Rudnice temnozeleno Bohinjsko jezero." Ratitovec je kralj Selške doline. Pod Donerskoglom, zadnjim njegovih izrastkov na zahodu, izvira v višini 1000 m nad morjem Selška Sora /.../, ki kmalu za tem v vasi Sorica že poganja mlinško kolo. Slikar Grohar je to upodobil na sliki."

Rudolf je bil goreč podpornik planinskega društva in že leta 1920 se je v društvu organiziral poseben odbor za izgradnjo koč na Ratitovcu v spomin velikemu rojaku J. Ev. Kreku. Vodja tega odbora je bil dr. Rudolf Andrejka. Med vojno so Ratitovec zasedli Italijani in so vsa dela mirovala. Po vojni se je meja z Italijo umaknila na črto Možic-Porezen in

Ratitovec je zopet postal svoboden tujega gospodstva in dejavnost za kočo je ponovno oživila. Delo je bilo velik zalogaj iz organizacijskega in finančnega vidika, posebno za tako majhno društvo. Imeli so podporo domačinov in tudi nekaterih politikov in pomembnejših gospodarstvenikov, npr. načelnika g. Lotriča iz Beograda; gozdarjev, ki so darovali les. Koča naj bi stala cca. 150 tisoč kron. Volja ljudi je bila velika, da bi na ta način najprimerneje naredili spomenik Kreku, planincu, državniku in rodoljubu, ki je neizmerno ljubil ta kraj, saj je zadnja leta vedno preživiljal dopust v objemu Ratitovca.

Gradnja je potekala po fazah in po zmožnostih, kajti to je bil za to podružnico ogromen finančni zalogaj. Člani društva pa so bili izjemno aktivni in vztrajni in so za planinsko društvo opravljali različna dela. V poročilu za leto 1923 je zapisano: "Podružnica je štela v pretečenem letu 250 članov. Izvršila je mnogo markacij, posebno v Škofjeloškem gorovju, markirala je skoraj vse dohode na Ratitovec, med njimi zanimiv dohod iz Podnarta, odnosno Otoč, preko Jamnika in Dražgoš na planino Pečano in od tod na Ratitovec. Na novo so se markirali dohodi na Blegoš iz Železnikov, Zalega Loga in iz Vovč preko Malenskega vrha in Žetina. Zvezali sta se z markacijami Selška in Poljanska dolina /.../, postavilo se je okoli 20 orientacijskih tabel /.../. Glavna skrb pa je bila gradnja Krekove koče na Ratitovcu, ki se je meseca oktobra v surovem dogradila in pokrila. K tej gradnji je prispevalo mnogo lokalnih faktorjev z denarnimi zneski in s podporami in lesu /.../. Vsi darovalci za gradnjo koče so v poročilu poimensko imenovani. Spisek darovalcev je zanimiv, ker zajema velik krog iz domačih krajev in tudi tujine. Dela v društvu pa so se nadaljevala in vsakdo je po svojih močeh prispel k uspešnosti društva. Rudolf Andrejka je bil glede tega najbolj aktiven in tudi vsestranski podpornik društva. Med drugim je imel tudi promocijska predavanja po drugih krajih, da je ljudem prikazal, kot je sam rekel, "Kraljestvo Ratitovca". Vsekakor je Rudolfu Ratitovec tako prirastel k srcu, da je bil zanj osrednja tema. V Planinskem vestniku je podano poročilo: "15. marca 1925 je pre-

Krekova koča na Ratitovcu po otvoritvi leta 1925. Vir: Planinski vestnik.

daval v društvu Soča vladni svetnik dr. Rudolf Andrejka o Ratitovcu in Selški dolini. Predavanje, ki je trajalo nad eno uro, je zbudilo občo pozornost, ker je predavatelj v živih barvah naslikal pokrajinsko lepoto teh doslej še malo poznanih krajev, zraven pa dodal zanimive zgodovinske in narodopisne črtice. Predavanje je poživilo nebroj lastnih fotografskih posnetkov predavatelja." Poleg predavanj je objavil v časopisih več člankov o Ratitovcu in ljudeh pod Ratitovcem, da je tudi na ta način širil promocijo za gradnjo koče ter seznanjal bralce o lepotah naše ožje domovine. Menim, da je prav Rudolf naredil največ glede promocije, saj drugih piscev, ki bi pisali s takšnim žarom navdušenja, v arhivih tistega časa ni najti.

Končno je prišel tudi dan praznovanja, ne le dela in skrbi, 9. avgust 1925, dan otvoritve Krekove koče na Ratitovcu. V poročilu je zapisano: "Otvoritev Krekove koče na Ratitovcu se je izvršila v nedeljo, dne 9. avgusta 1925 dopoldne ob najkрасnejšem vremenu. Prihitelo je na goro poleg velikega števila planincev tudi vse polno domačega prebivalstva iz cele Selške doline. Prvi gostje so začeli prihajati že zgodaj ob treh; ob petih, ko so se prvi sončni žarki zabliskali nad Kočno, je sončni vzhod in prekrasen razgled po Gorenjski tja do Ljubljane in Janških hribov, posebno pa veličastno razprostrto verigo triglavskega pogorja in Bohinjskih planin, občudovalo že blizu 300 ljudi. Ob 10h je bilo že cca 700 ljudi na gori. Veselo planinsko vrvenje je ob 11. uri za nekaj časa potihnilo, ko je na koči viseči zvon vabil vernike k sv. maši. Po končani službi božji je pozdravil

podružnični predsednik, župnik v Dražgošah Anton Pfajfar vse prispele goste, med njimi dvornega svetnika dr. Marna kot predsednika Zveze za tujski promet, dr. Frana Tominška kot predsednika PDS, dr. Tičarja in M. Hrovatina odbornika SPO, ravnatelj Zupančiča kot zastopnika Mariborske, Mayra kot zastopnika Kranjske, Koritnika kot zastopnika Jese-niške podružnice, župana L. Pintarja iz Sorice /.../. Prof. Ivan Dolenc je kot učenec in prijatelj Janeza Ev. Kreka imel govor in orisal "dr. Kreka kot navdušenega planinca, ki je ljubil svojo krasno slovensko zemljo in posebno to goro, nadvse; izrazil je veselje, /.../ posebno pa zahvalo neumornemu in nad vse podjetnemu tajniku društva dr. R. Andrejka." Vladni svetnik dr. Rudolf se je govorniku zahvalil ter nadaljeval z govorom. Podal je kratko zgodovino gradnje in se ponovno zahvalil vsem darovalcem, kajti brez njih te koče ne bi bilo.

To je bil zagotovo vrhunec veselja in zadovoljstva tudi za dr. Rudolfa Andrejka v njegovih aktivnostih v planinskem društvu, kajti slovenske planine združujejo ljudi v harmonijo in prijateljstvo, združujoč kmeta in meščana, intelektualnega in telesnega delavca, brez razlik v strankah in politične pripadnosti, brez ovir so vsi prijatelji v objemu visokih planin.

Tudi v naslednjih letih se je Rudolf še mnogo prizadeval za ugled društva. Izhajal je podlistek V kraljestvu Ratitovca, ki ga velja prebrati (Planinski vestnik, letnik 1926), ter drugi članki. Leta 1933 je npr. objavil članek Gora Sv. Miklavž. Gora, ki je v našem pogorju nekaj posebnega, kajti tudi Krek jo je posebej opisoval in opeval, tako ima tudi Andrejka poseben opis in čar do gore Sv. Miklavža. Sam trdi, da verjetno zato, "ker ima neprimerno bolj planinski značaj, najbrž vsled izrazite dolomitske sestavine in zaradi bližine velikih alpskih predgorij, Ratitovec, Blegoš, Koprivnik". No, tudi ostalim vrhovom Selške doline se ni zameril, saj jih je šestokrat prehodil, markiral in užival v planinskem žaru naravne lepote, cvetja in svežega zraka.

Same aktivnosti v društvu so se nekoliko umirile, ko je bilo društvo preneseno v Škofjo Loko (leta

Krekova koča na Ratitovcu. Foto: G. Pfajfar

1929) in so organizacijo prevzeli tudi drugi ljudje. V tem času so stekle aktivnosti za izgradnjo koče na Lubniku, ki je bila dograjena in odprta leta 1932. Tudi tukaj se je poleg predsednika dr. Frana Jerala dr. Rudolf Andrejka izkazal kot eden najaktivnejših članov. A dr. Rudolf ostaja še naprej najbolj zvest Ratitovcu in ga opeva v raznih člankih, predavanjih. Leta 1935 je npr. objavil članek Potje in prebivalci ob Ratitovcu, vreden branja. Dr. Rudolf Andrejka v svojih spisih ne nastopa samo kot suhoparen opisovalec poti kot vodnik, ampak vedno podaja širino zanimivih podatkov, ki so lahko koristni za bralca. V uvodniku knjige Po lepi Sloveniji je zapisal: "Skušal Vam bom razložiti tu in tam tudi osnove gospodarskega in kulturnega razvoja /.../ in gibalne sile njihovega sedanjega razvoja. Večina izmed nas ljubi svojo domovino le podzavestno. Toda če do dobra spoznavamo bistvo življenja in prizadevanja našega rodu v njih, nam oživi podobo naše zemlje, zazveni struna srčne povezanosti med stvaritvami pradedov in rodi ono zavestno domovinsko ljubezen, ki je ne zruši nobena sila."

Menim, da smo dr. Andrejka kot človeka najboljše spoznali v nesebičnem delu za naše planine, ki jih je neizmerno cenil in se k njim vračal po navdih, počitek in razvedrilo, čeprav je tudi tukaj vedno nekaj ustvarjal in osebno odgovarjal za izvršena dela. Veliko je naredil za naše kraje in nam zapustil lepo dediščino, zato je prav, da se velikemu človeku našega kraja posebej zahvalimo najmanj s častnim spominom in poznavanjem njegovih del.

Dr. Rudolf Andrejka v Selcih in v Selški dolini

Ko se je Rudolf Andrejka spoznal in poročil s Selčanko Miciko Tavčar, po domače s Štefanovo Miciko, so Selca postala njegov novi dom in novo izhodišče za planinarjenje, nova prijateljstva.

Ker je Rudolf sam veliko raziskoval razne rodbine v Selcih in okolici, je mogoče prav, da predstavimo rod njegove žene Micike, ki bi se ga starejši Selčani lahko še spominjali. Oče je bil Franc Tavčar, mati Apolonija Erzar, poročena Tavčar. Micika je bila drugi otrok med sedmimi v družini. Imela je štiri brate: Franc, Milan, Adolf, Anton, ter dve sestri: Vera in Jelka. Micika je otroštvo preživela v Selcih, kjer je obiskovala tudi osnovno šolo, nato pa nadaljevala izobraževanje pri uršulinkah. Po svoji naravi je bila dinamična in izredno gospodarna, podjetna, kot to pritiče pravemu trgovcu, kajti Micika je bila po poklicu izučena trgovka, ki je končala trgovsko šolo v Ljubljani. Ker je Rudolf imel službo v Ljubljani in s tem tudi veliko službenih obveznosti zaradi zahtevnih položajev, sta imela tudi stanovanje v Ljubljani, in sicer v Zoisovi hiši na Bregu oziroma po drugi svetovni vojni sta se preselila na Stari trg 4 v stanovanje, kjer se je rodil in nekdanj bival Valvazor. Micika pa se je vedno rada vračala v Selca, še posebej v letih, ko

Rojstna hiša Marije Tavčar, soproge dr. Rudolfa Andrejka. Hiša stoji sredi vasi Selca, po domače Pr' Štefan. Vir: avtorjev domači arhiv.

Selca, fotografijo je Rudolf Andrejka posnel približno leta 1930. Vir: Škofja Loka in njen okraj, 1936.

je prežgodaj izgubila moža Rudolfa. Skoraj vsak vikend je preživela v Selcih in se zanimala za dogajanja v vasi, še posebej pa je spremljala razvoj v trgovini v njeni hiši Pr' Štefan, čeprav po drugi svetovni vojni ni bila v njeni privatni lasti, a trgovska žilica ji ni dala miru. Prispevek k razvoju in zapuščini Selc in celotne doline, planinarstva in zgodovine pa je Rudolfova velika zasluga, zato ob zaključku članka priporočam, da prebirate njegove knjige in veliko zanimivega boste izvedeli o takratnih ljudeh, navadah, družinskih zvezah ... Zato, Rudolf, hvala za vse.

Že rimski pregovor pravi: "historia est magistra vitae" – zgodovina je učiteljica življenja. Lahko se vprašamo, ali poznamo svoje ljudi iz naše preteklosti, ki so nam zapustili bogato dediščino. Najmanj, ali poznamo svoje prednike. Drugi pregovor pravi: "brez preteklosti ni bodočnosti". Dobra preteklost nam lahko ponudi boljšo bodočnost. Rudolf nam je zapustil veliko in nam tlakoval lepšo bodočnost, če znamo to sedaj izkoristiti.

Najlepši opis Rudolfa Andrejka kot domoljuba Selc in Selške doline sledi v naslednjem članku, ki ga je spisala Rudolfova sorodnica oziroma nečakinja Micike Andrejka, prim. Marjeta Potočnik, dr. med. spec. transfuzijske medicine.

Viri in literatura:

- Andrejka Rudolf, *Selški predniki dr. Janeza Ev. Kreka*, Ljubljana, 1932.
- Andrejka Rudolf, *Dr. Janez Ev. Krek in Selška dolina*, Slovenec, 1932, št. 231.
- Andrejka Rudolf, *Zemljiške razmere v Selški dolini v začetku 18. stoletja*, Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo, 1932.
- Andrejka Rudolf, *Jagode za oči in Star kmečki inventar iz 18. stoletja*, Etnolog, Ljubljana, 1934.
- Andrejka Rudolf, *Jerneja Andrejka mladostni spomini*, Ljubljana, 1934.
- Andrejka Rudolf, *Po lepi Sloveniji*, Mladinska matica Ljubljana, 1935.
- Andrejka Rudolf, *Ratitovec*, Planinski vestnik, V kraljestvu Ratitovca, 1926.
- Andrejka Rudolf, *Na Ratitovec*, Slovenec, 1932, št. 121.
- Andrejka Rudolf, *Škofja Loka in njen okraj v luči gospodarskih in kulturnih prizadevanj*. Obrtno industrijska razstava od 12. 7. do 16. 8. 1936 v Škofji Loki, 1936.
- Andrejka Rudolf, *Gora Sv. Miklavž*, Planinski vestnik, 1933, št. 12.
- Andrejka Rudolf, *Poljanska in Selška dolina*, Naša pota, 1934, št. 4.
- Andrejka Rudolf, *Pota in prebivalci ob Ratitovcu*, Planinski vestnik 1935, št. 1.
- Andrejka Rudolf, *Koseski in Franc Andrejka*, Dom in svet leta, 1916, št. 3. in 4.
- Doneski k zgodovini uradne statistike v Jugoslaviji (uredil dr. R. Andrejka), Beograd, 1937.
- Jesenovec Stanislav, *Ob 50-letnici smrti R. Andrejka, spominska svečanost v Selcih*, Loški razgledi 45, Škofja Loka, 1998.
- Kranjc Marijan F., *Legendarni slovenski obveščevalci – Viktor J. Andrejka*, Ljubljana, 2010.
- Miklavčič Maks, *In memoriam dr. Rudolf Andrejka bivši predsednik Muzejskega društva za Slovenijo*, Zgodovinski časopis, 2–3, 1948–1949, 202–205.
- Novi Slovenski biografski leksikon.
- Ob 60-letnici Rudolfa Andrejke*, Slovenec, Ljubljana, 23. 7. 1940.
- Orožen J.: Zgodovina Celja in okolice II. Celje, 1974, str. 320.
- Planina France, *Stoletnica dr. Rudolf Andrejka*, Loški razgledi, Škofja Loka, 1980, str. 215–222.
- Planinski vestnik, letniki od leta 1903 do 1907: poročilo občnega zbora in novi člani podružnice PD Radovljica; 1907–1911, občni zbor podružnice PD Ajdovščina Vipava; 1912–1919, občni zbor in novi člani PD Radovljica, PD Dunaj; 1920–1929, občni zbor podružnice PD za Selško; 1930–1948, poročila podružnice PD Škofja Loka.
- Potočnik dr. Marjeta, nečakinja Micike, intervju.
- Sajovic, Rudolf: dr. Rudolf Andrejka, Zbornik znanstvenih razprav, Ljubljana, 1954, str. 227.
- 100 let Planinskega društva za Selško dolino, Železniki, 2007, stran 70–72.
- Sotrudnik Kronike dr. Rudolf Andrejka, šestdesetletnik.
- Štupar, Boris, Priča in ustvarjalec zgodovine, Delo, Ljubljana 21. 10. 2008.
- Wikipedija, Rudolf Andrejka plemeniti Livnogradski.

